

Ewa Andrysiak

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej
Uniwersytet Łódzki
e-mail: eandrysiak@kp.kalisz.pl

**[TEMPUS LIBRI 2014
VI międzynarodowa interdyscyplinarna konfe-
rencja „Książki w przemianach czasu”
Český Krumlov, 23–26 października 2014 r.**

DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0860-7435.21.10>

Od roku 1999 Katedra Romanistyki (od 2007 Instytut) Uniwersytetu Południowoczeskiego w Czeskich Budziejowicach co trzy lata organizuje międzynarodową interdyscyplinarną konferencję poświęconą kulturze książki, której pierwsze edycje skupiały się głównie na badaniach bibliotek zamkowych, kościelnych i mieszczańskich. Szósta z kolei konferencja, podobnie jak pierwsza, odbyła się w malowniczej miejscowości Český Krumlov w październiku 2014 roku. Jej organizatorem był Instytut Romanistyki Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Południowoczeskiego w Czeskich Budziejowicach we współpracy z Biblioteką Muzeum Narodowego w Pradze i Gimnazjum w Czeskim Krumlowie. Tematem przewodnim konferencji były „Książki w przemianach czasu”.

Z trzydziestu czterech zgłoszonych na konferencję referatów autorstwa 37 autorów wygłoszonych zostało 27.

Obrady, zaplanowane na 24 i 25 października, toczyły się w Gimnazjum w Czeskim Krumlowie. Otwarcia konferencji dokonał dr Pavel Král, prodziekan Wydziału Filozofii Uniwersytetu Południowoczeskiego, absolwent krumłowskiego gimnazjum, były uczeń prof. Jitki Radimskiej.

Organizatorka konferencji prof. Radimska informując o zmianach w programie¹, przedstawiła wydane w latach 2000–2013 tomy czasopisma „Opera Romanica”, na łamach których publikowane są także materiały z konferencji poświęconych kulturze książki. Autorzy z Czech, Słowacji, Francji, Polski, Węgier i Włoch prezentowali swoje wystąpienia w języku czeskim, słowackim, niemieckim lub francuskim.

Obrady podzielone zostały na cztery sekcje, każda z sekcji składała się z dwóch części.

Moderatorem części pierwszej sekcji – *Przemiany praktyki edytorskiej – forma/ilustracja* – był Richard Šípek, a z zaplanowanych w tej części pięciu wystąpień, wygłoszono trzy. O bibliotece zamkowej w Czeskim Krumlowie w odniesieniu do lat 70. XV w., czyli stulecia, w którym zaczął się znaczny import druków do Czech, mówił pierwszy z prelegentów – Kamil Boldan – z Biblioteki Narodowej Klementium w Pradze w wystąpieniu na temat „Jednolistová nabídka augsburského tiskaře Günthera Zainera a rožmberská knihovna v sedmdesátých letech 15. století” (Jednokartkowa oferta augsburskiego drukarza Gintera Zainera a biblioteka rožmberska w latach 70. XV wieku).

Rozwój druku i tłoczenie książek w setkach identycznych egzemplarzy spowodował potrzebę ich reklamowania. Jako pierwsi zwrócili na to uwagę drukarze, tłoczyli i upowszechniali jednostronicowe informacje z przeglądem tytułów książek, które posiadali na składzie. Z XV stulecia znanych jest 50 efemerycznych druków reklamowych, przede wszystkim z oficyn niemieckich, m. in. zachowało się ogłoszenie o książkach znanego augsburskiego drukarza Günthera Zainera pochodzące z 1476 r., adresowane do panów na Rožemberku, którzy rzeczywiście kilka tytułów zamówili. O bibliotece ostatnich panów na Rožemberku niewiele jednak wiadomo. Kamil Boldan wskazał możliwość niewielkiej częściowej rekonstrukcji tomów, które zostały подарowane krumłowskiemu kolegium jezuickiemu w 1591 r. przez Wilhelma z Rožemberka, a dzisiaj w większej części znajdujące się w posiadaniu praskiej Biblioteki Narodowej.

Hana Beránková z Biblioteki Narodowej w Pradze w wystąpieniu „Proměny frontispisů v bohemikální nenáboženské literatuře 17. století s ohledem na obchodní strategie českých a moravských tiskařů, nakladatelů a knihkupců” (Rodzaje frontispisów w czeskiej niereligijnej literaturze XVII w. w rozumieniu strategii interesów czeskich i morawskich drukarzy, wydawców i księgarzy) zwróciła uwagę, że zmiany w rozwoju książki w wieku XVII wiązały się nie tylko z kwestiami zawartości i układu graficznego tekstu, ale także aparatu ilustracyjnego. Możliwości stosowania technik graficznych wpływały

¹ Nie odbyło się pierwsze z zaplanowanych wystąpień: „Frédéric Barbier: Le livre au fil du temps” (Książka na przestrzeni dziejów).

nie tylko na koncepcję ilustracji książek, lecz w pojedynczych przypadkach również na wprowadzenie nowych typów elementów ilustracji i dekoracji, do których należał nowy typ ilustracji książkowej – frontispis. Prelegentka koncentrowała się na charakterystyce frontispisów XVII stulecia w Czechach i na Morawach, prezentując ich przykłady.

Przemianami kultury książki w Zurychu od XVI do XVIII w. zajął się Christian Scheidegger z Centralnej Biblioteki w Zurychu w referacie „Kultbücher: Lesestoff und Sammelobjekte. Beobachtungen zum Umgang mit Büchern in Zürich von 1500–1800” (Książki kultowe: czytelnictwo i przedmiot zbieractwa. Uwagi do obchodzenia się z książkami w Zurychu w latach 1500–1800).

Z dwóch nie wygłoszonych w tej sekcji referatów do wglądu był tekst Elizabeth Klecker (Instytut Filologii Klasycznej, Średniowiecza i Nowolacińskiej Uniwersytetu Wiedeńskiego) „Verändern durch Bewahren? Zu humanistischen Editionen lateinischer Panegyrik” (Zmiana przez zachowanie? O humanistycznych edycjach łacińskich panegiryków).

Drugą część sekcji pierwszej – *Przemiany praktyk czytelniczych* – prowadziła Claire Madl. Pierwsze w tej części obrad wystąpienie „Kniha ako obraz rehoľnej komunity” (Książka jako odbicie społeczności zakonnej) autorstwa Eriki Jurikovej i Ladislava Tkáčika z Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu w Trnawie prezentowała E. Juriková. Autorzy zajęli się książką jako medium, które zamknięte społeczności zakonne kapucynów w klasztorach Bratysławy i Pezinoku łączyło ze światem zewnętrznym. Podstawą analizy przybytków w bibliotekach obu klasztorów byli autorzy, informacje o pochodzeniu ksiąg i inne kwestie, m. in. wpływ gwardianów na przybytki książkowe.

Ádám Hegyi z Katedry Studiów Kultury i Informacji Naukowej Uniwersytetu w Seged przedstawił temat pt. „Die Rolle der Buchbinderprediger in der Meinungsformung von ungarischen und deutschsprachigen reformierten Gemeinden des 18. Jahrhunderts bezüglich der gedruckten Bücher” (Rola introligatora kaznodziei w formowaniu opinii węgierskich i niemieckojęzycznych gmin reformowanych XVIII stulecia w oparciu o wydrukowane książki).

Uwagi wstępne o rynku starodruków w XX w. jako problemie historiograficznym („Le marché des livres antiques au XXe siècle comme problème historiographique: premières observations”) omawiał Edoardo Barbieri z Uniwersytetu Katolickiego w Mediolanie. Na przykładzie działalności dwóch księgarzy: Leo Samuela Olschkiego z Florencji, którego księgarnia wniosła wkład w popularyzację książek włoskich w świecie i Giuseppe Martini de Lucques, działającego w USA, a następnie w Lugano w Szwajcarii, opracowującego najlepsze katalogi starodruków przełomu XIX i XX w., prelegent postawił

pytanie, czy handel starodrukami szkodzi dziedzictwu narodowemu, czy, o ile jest prowadzony uczciwie, może stać się narzędziem jego rozwoju?

Viliam Čičaj z Instytutu Historycznego Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie przedstawił problematykę książki w okresach przelomu w komunikacji nowożytnej („Kniha v premenách novovekej komunikácie”). Według prelegenta komunikacja rozwijała się z różną prędkością, a średniowieczne społeczeństwo doświadczyło podobnego rozkwitu technik komunikacji, co społeczeństwo nam współczesne. Nowe cechy komunikacji wpłynęły pośrednio lub bezpośrednio zarówno na mentalność całych społeczności, jak i poszczególne jednostki. Efekty – pozytywne i negatywne – odmieniły, czasem w niezauważalny sposób, całe społeczeństwo nowożytne.

Moderatorem pierwszej części sekcji drugiej – *Transformacje gatunku* – obradującej w piątek 24 października był Jindřich Špinar. Na temat „Consultatio jako žánr dobové nábožensko-politické polemiky a Consultatio J. A. Komenského” (Consultatio jako gatunek polemiki polityczno-religijnej a Consultatio Jana Amosa Komeńskiego) mówił Vojtěch Balík z Instytutu Filozoficznego Akademii Nauk Czeskiej Republiki w Pradze.

Łaciński termin *consultatio* (konsultacja, porada, narada) w wieku XVI i XVII pojawiał się przede wszystkim w tekstach medycznych oraz prawnych, następnie także w pisanych debatach publicznych, szczególnie polityczno-religijnych. *Consultatio* pojawiały się zarówno w poważnych dziełach, jak i broszurach. Jako *consultatio* zdecydował się przedstawić swoje fundamentalne dzieło Jan Amos Komeński, dołączył w ten sposób do tradycyjnego gatunku. Z drugiej strony, co wydaje się ważniejsze, sięgnął – podobnie jak w innych tytułach swoich dzieł – do głębi sensu tego słowa i użył go zgodnie ze swoimi intencjami. Ponadto odniósł się do rzeczywistych zbiorowych konsultacji, m. in. zgromadzeń i zebrań politycznych.

Przemiana renesansowej, popularnej powieści rycerskiej jako gatunku literackiego w podręcznik konwersacji i języków, która dokonała się w drugiej połowie XVI w. była przedmiotem wystąpienia Jaroslavy Kašparovej z Biblioteki Muzeum Narodowego w Pradze w wystąpieniu „*Amadis de Gaula* jako «manuel des courtisans» i učebnice jazyků” (*Amadis de Gaule* jako „podręcznik dworzanina” i podręcznik do języków). Poza rozważaniami o zmianach gatunku i treści prelegentka odniosła się do jednoczesnej transformacji gustów czytelników europejskich i popularności *Thresors des Amadis* wśród czytelników czeskich.

Monografia *Purpura Pannonica sive vitae et res gestae S. R. E. Cardinalium* Samuela Timona z 1715 r., obejmująca biografie kardynałów pochodzących lub działających na Węgrzech w okresie średniowiecza, to temat referatu

Márii Kohútovej z Instytutu Historycznego Slowackiej Akademii Nauk w Bratysławie („Dielo Samuela Timona *Purpura Pannonica*”). Kolejnych pięć XVIII-wiecznych wydań dzieła Timona (1675–1736), jednego z przedstawicieli historiografii krytycznej w dawnych Węgrzech, świadczy według prelegentki o jego ówczesnej popularności.

Z zaplanowanych w tej części wystąpień zabrakło referatu Jana-Andrei Bernharda poświęconego Bibliom dziecięcym od XVI do XVIII stulecia („Kinderbibeln vom 16. bis 18. Jahrhundert”).

Drugiej części sekcji drugiej przewodniczył Václav Bok. Wystąpiły w niej cztery osoby. Pierwszy – Richard Šípek z Biblioteki Muzeum Narodowego w Pradze przedstawił drogi książek wrocławskich duchownych we wczesnej epoce nowożytnej („Cesty knih v Bratislavských duchovních v raném novověku”). Prywatne zbiory duchownych związanych z Wrocławiem, zarówno katolików jak i protestantów, stawiane są obok bibliotek lekarskich i patrycjuszowskich jako najważniejsze zbiory biblioteczne wczesnej epoki nowożytnej, które na Dolnym Śląsku powstawały poza zbiorami szlachty. Po śmierci duchownych ich zbiory nie zawsze trafiały do biblioteki kapitulnej, w wielu przypadkach do bibliotek mieszczańskich lub szlacheckich. Dziś, dzięki proveniencjom, zbiory te można zidentyfikować w praskiej Bibliotece Nostitzów i wrocławskiej Bibliotece Uniwersyteckiej. W wystąpieniu prelegent przywołał nazwiska Johanna Hesse (1490–1547), Sebastiana Hartmanna z Königsheimu (1561–1621), Adama z Łądka (zm. 1600), Paula Alberta (1557–1600), Bernharda Edera (zm. 1619), Michaela Hiltpranda, Adama Scherera (1608–1665), Stanisława Rosata (zm. 1566), Nicolausa Troila (zm. 1640), Andreasa von Jerina (1541–1596), Stanisława Sauera (zm. 1535), Jacoba von Jerina, Karla Františka Neandera (1626–1693).

O przemianach polskich podręczników do nauczania historii w XIX w. i ich miejscu w historii polskiej książki („Proměna polských učebnic dějepisu v 19. století a jejich místo v historii polské knihy”) mówił Krzysztof Walczak reprezentujący Uniwersytet Wrocławski. Prelegent przedstawił historię polskich podręczników do nauki historii różnych typów szkół na obszarach polskich w XIX w. i ich znaczeniu dla utrzymania języka polskiego w czasie zaborów. Wiele uwagi poświęcił problemom edycji tych książek, drukarniom, użytkowi i ich recepcji w szkole i domu.

Tematem wystąpienia Beaty Ricziovej z Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie i Katariny Pekařovej z Biblioteki Uniwersyteckiej w Bratysławie był „Katechismus o zdraví a jeho stredoerópske cesty” (Katechizm zdrowia i jego europejskie drogi). Na przykładzie pracy *Gesundheits-Katechismus zum Gebrauche in den Schulen und beim häuslichen Unterrichte*

z 1794 r. lekarza Bernarda Christopha Fausta z Bückenburga, przetłumaczonej także na inne języki habsburskiej monarchii, autorki dokonały przeglądu wiedzy zdrowotnej końca XVIII w. oraz porównania zawartości oryginału z tłumaczeniem węgierskim Josefa Kissa z 1794 r. i słowackim Jura Ribaya z 1795 r. w odniesieniu do czeskiego przekładu Františka Jana Tomsy (1794) i tłumaczenia dla ludności morawskiej Karla Suchego (1795).

O losach rękopiśmiennych i drukowanych książek za murami klasztoru w Rajhradzie mówiła Jindra Pavelková z Morawskiej Biblioteki Krajowej w Brnie („Pronikání tištěných liturgických knih do rajhradské klášterní knihovny” (Wpływ drukowanych ksiąg liturgicznych do rajhradzkiej biblioteki klasztornej). Zachowany w klasztorze zbiór (993 wol.) to w większości księgi liturgiczne. Obok rękopisów średniowiecznych zawiera znaczną liczbę rękopisów nowożytnych, co wskazuje, że tradycja książek rękopiśmiennych u benedyktynów w Rajhradzie była jeszcze bardzo mocna w ciągu XVII wieku. Pośród dzieł drukowanych znaleźć można rozmaite wydania książek liturgicznych, których pojawienie się w Rajhradzie, według zapisków proveniencyjnych, datuje się na okres po likwidacji klasztoru przez Józefa II.

Sekcję trzecią (sobota, 25 października) pod hasłem *Transformacje poszczególnych dzieł* prowadził Viliam Čičaj. Wystąpienia rozpoczęła Dana Stehlíková z Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Masaryka w Brnie referatem „Opus apertum Křišť'ana z Prachatic” (Opus apertum Krystiana z Prachatic). Przedstawiciel ruchu reformacji Kristian z Prachatic – nauczyciel i przyjaciel Jana Husa zajmował się głównie matematyką, astronomią i medycyną, czemu poświęcona została większa część jego pism, ale w obszarze medycyny pozostaje jeszcze kwestia łacińskiego *Herbularium* Krystiana – pierwszego krytycznie wydanego zielnika pochodzenia czeskiego. Do dzisiaj zachowało się jedynie pięć rękopisów (m. in. egz. w Bibliotece Jagiellońskiej) posiadających dwie różniące się redakcje. Prelegentka zajęła się jednym z nowo odnalezionych rękopisów drugiej redakcji.

Ewa Andrysiak z Uniwersytetu Łódzkiego w wystąpieniu „Das Buch der slavischen Nationen im Alfons Parczewskis Leben und Arbeiten” (Książka narodów słowiańskich w życiu i pracy Alfonsa Parczewskiego) przybliżyła postać znanego naukowca i działacza kulturalnego oraz jego zainteresowania narodami słowiańskimi, szczególnie w kontekście jego pracy publicystycznej i działalności, także jako właściciela bogatej biblioteki prawniczej. Alfons Parczewski, rektor Uniwersytetu w Wilnie, utrzymywał kontakty z wieloma wybitnymi ludźmi XIX i początku XX w. – Rosjanami, Czechami, Słowakami. Szczególnie żywe kontakty miał z Łużycami, co widoczne było w wielu jego pracach oraz we fragmentach biblioteki zachowanej do dziś.

Kolejny mówca Martin Bundi w referacie „Marcello Squarzialupi und seine länder-, sprach- sowie zeitübergreifende Schrift «De fontium ac fluviorum origine ac fluctu» (1585)” (Marcello Squarzialupi i jego ponadczasowe pismo „De fontium ac fluviorum origine ac fluctu” (1585)) przypomniał włoskiego uciekiniera z XVI w. i jego dzieło wydrukowane w Klużu. Squarzialupi w następstwie swojej niekonformistycznej postawy znalazł schronienie w Gryzonii (szwajcarski kanton w Alpach), skąd często odwiedzał wschodnią Europę, szczególnie Polskę i Siedmiogród.

Tematem referatu Marie Ryantovej z Instytutu Archiwistyki i Historycznych Nauk Pomocniczych Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Południowoczeskiego w Czeskich Budziejowicach były książki o budowie ogrodów i sadów autorstwa Jerzego Holika („Zahradničením ke slávě: zahradnické tisky exulanta Jiřího Holíka a jejich proměny” / Przez budowę ogrodów do sławy: druki wychodźcy Jerzego Holika i ich zmiany).

Holik – czeski uchodźca, wcześniej dominikanin, także autor kilku mocno antykatolickich książek, w roku 1684 opublikował pracę różniącą się od poprzednich jego dzieł (*Der vereinigte in- und ausländische Gartenbau* / Budowa ogrodów w kraju i zagranicą), którą do roku 1772 pod zmienionymi tytułami wydał około 20 razy (w międzyczasie zmieniła się także forma tych książek).

Moderatorem drugiej części sekcji trzeciej – *Transformacje poszczególnych dzieł* – była Marie Ryantová. Jako pierwsza głos zabrała Eva Frimmová z Instytutu Historii Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie, która mówiła na temat pracy Petera Revaia z początku XVII w. poświęconej koronie królewskiej Węgier (*De sacrae coronae Regni Hungariae ortu... fortuna brevis commentarius*, 1613) w wystąpieniu „Peter Révai a jeho historické dielo o uhorskej kráľovskej koruna” (Peter Revai i jego dzieło historyczne o koronie królewskiej dawnych Węgier). Referentka przedstawiła okoliczności powstania dzieła, analizowała jego zawartość, kolejne wydania i tłumaczenia w dawnych Węgrzech i za granicą oraz stan zachowanych egzemplarzy.

Tematem wystąpienia Evy Augustinovej reprezentującej Słowacką Bibliotekę Narodową w Martinie była „Najvydávanejšia slovacikálna kniha a jej premeny s ohľadom na vydavateľské prostredie” (Najczęściej publikowana książka o słowackich atrybutach i jej zmiany w związku z otoczeniem wydawniczym). Była nią *Cithara sanctorum* – wydawana na Słowacji oraz za granicą zaspokajała potrzeby duchowe społeczności ewangelickiej. Dzieło opublikowane zostało ponad 215 razy, a problemy i pułapki związane z edycją prowadziły czasami do konfliktów między wydawcami.

Jitka Radimská z Instytutu Romanistyki Uniwersytetu Południowoczeskiego w Czeskich Budziejowicach w wystąpieniu „L’histoire d’un livre.

À propos des éditions du roman épistolaire de Mme de Graffigny «Lettres d'une Péruvienne» (Historia pewnej książki. Przyczynek do wydań powieści *Listy Peruwianki* autorstwa pani de Graffigny) przedstawiła jeden z XVII-wiecznych bestsellerów, powieść epistolarną wydaną po raz pierwszy anonimowo w 1747 r. i dwa lata później pod nazwiskiem autorki. Powieść *Listy Peruwianki*, entuzjastycznie przyjęta przez czytelników, była wielokrotnie wznawiana w kolejnych dziesięcioleciach i tłumaczona na różne języki. Wzbudziła zainteresowanie krytyki i była przedmiotem wielu debat. W XVIII w. znalazła się także w zbiorach czeskich i morawskich arystokratów mówiących po francusku.

Na temat niepublikowanych rękopisów (dzienniki, korespondencja, próby powieściowe, wiersze i szkice) hrabiego Charlesa Josepha de Clary-Aldringen przechowywanych w archiwach Decina w północnych Czechach mówił Matthieu Magne, doktorant Uniwersytetu w Nicei – Sophia Antipolis, w referacie „De la vie à l'œuvre: les inédits cachés du comte Charles-Joseph de Clary-Aldringen (1777–1831)” (Od życia do dzieła: niepublikowane dzieła hrabiego Charles'a Josepha de Clary-Aldringen (1777–1831)).

Czwartej sekcji – *Przemiany księgozbiorów* – przewodniczyła Eva Frimmová. Biblioteka klasztoru klarysek w Czeskim Krumlowie („Knihovna kláštera klarisek v Českém Krumlově”) była tematem referatu Marty Hradilovej z Instytutu Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej w Pradze. Autorka przypomniała, że klasztor jako jeden z wielu został zniesiony w roku 1782 przez Józefa II, ale o zawartości jego biblioteki badacze do tej pory nie powiedzieli jeszcze wszystkiego. Zachowany w Archiwum Biblioteki Narodowej spis umożliwi rekonstrukcję zespołu, naświetla także historię samego klasztoru. Pomiędzy rękopisami zespołu uwagę zwracają przede wszystkim zidentyfikowane na nowo czeskie rękopisy z XV i początku XVI w. związane z klasztorem, wprowadzające nowe inspiracje do studium kultury książki w Czeskim Krumlowie.

Renáta Modráková z Biblioteki Narodowej Republiki Czeskiej w Pradze w wystąpieniu „Knihy v soukromém vlastnictví benediktinek kláštera svatého Jiří na Pražském hradě” (Rękopisy w prywatnym posiadaniu z klasztoru benedyktynek św. Jerzego na praskim zamku) przypomniała, że reguła św. Benedykta zabraniała posiadania jakiegokolwiek własności, także książek i przyborów do pisania. Jednak ten punkt reguły był łamany w średniowiecznych klasztorach benedyktyńskich św. Jerzego na praskim zamku. Autorka przyrzekała się tej sytuacji w odniesieniu do rękopisów ze wspomnianego klasztoru znajdujących się dzisiaj w zasobach Biblioteki Narodowej. Klasztor nie wchodził w posiadanie rękopisów automatycznie, zakonnice kodeksy otrzymywały „jako posag” (wnosiły majątek klasztorowi). Dopiero po ich śmierci rękopisy przejmowane były przez bibliotekę klasztorową.

Fragment badań dotyczący związków między klasztorami oraz zarządzanymi przez nie probostwami przedstawił Jindřich Špínar z Państwowej Biblioteki Naukowej w Czeskich Budziejowicach (oddział klasztor Złota Korona) w wystąpieniu pt. „Církevní knihovna řádová či světská? Vliv řádové inkorporace na povahu farní knihovny v poutním místě Kájov” (Biblioteka kościelna – należy do zakonu czy do świata? Wpływ inkorporowania do zakonu na charakter biblioteki farnej w pątnicznym mieście Kajów).

Dzieje pątniczego Kajowa do roku 1781 związane były z klasztorem cystersów w położonej niedaleko miejscowości Złota Korona. Kościół w Kajowie podporządkowany został klasztorowi w 1400 r., a od 17 stulecia zajęty przez braci zakonnych z klasztoru Złota Korona. Bogaty zasób pism mnichów cysterskich z klasztoru w Złotej Koronie pozwala na rekonstrukcję dróg książek pomiędzy klasztorem a inkorporowanymi probostwami, pośród których pozycję najważniejszą zajmuje Kajów. Potwierdza to książka mnicha cysterskiego Dominika Lebitcha rezydującego w Kajowie w trzeciej ćwierci wieku XVIII, który korzystając z katalogu książek z probostwa z 1805 r. dał wgląd w zawartość biblioteki i wyjaśnił związek z macierzystym klasztorem.

Z czterech referatów w tej sekcji zabrakło wystąpienia Kláry Komorovej (Słowacka Biblioteka Narodowa w Martinie) na temat „Putovanie kníh 16. storočia od vydávateľ'ov k františkánskym rádovým knižniciam” (Drogi książek 16 stulecia od wydawców do bibliotek klasztorów franciszkańskich).

Poza programem wystąpił Petr Mašek z Biblioteki Muzeum Narodowego w Pradze, który przedstawił realizowany przez Bibliotekę projekt rejestracji druków z wieku XVI znajdujących się w bibliotekach przyzamkowych, realizowany przez około 15 osób. W projekcie przewidziano uruchomienie bazy danych zawierającej opracowane egzemplarze (właściciele książek, proveniencje) oraz wersję drukowaną, która obejmie około 4–5 tys. opisów. W ramach projektu fotografowane są kolofony i najciekawsze egzemplarze, np. ręcznie malowane.

Drugą część sekcji czwartej – *Przemiány knižozbierov* – prowadziła Jaroslava Kašparová. Jako pierwsza w tej części obrad głos zabrała Lucie Heilandová z Morawskiej Biblioteki Krajowej w Brnie. Przedmiotem jej wystąpienia był „Matyáš František Chorinský z Ledské a knihy z jeho vlastnictví nacházející se v rajhradské klášterní knihovně” (Mateusz Franciszek Choryński z Ledskiej i książki z jego proveniencją w bibliotece klasztornej w Rajhradzie). Klasztor otrzymał ok. 70 woluminów należących uprzednio do biskupa Choryńskiego w XVIII w., niestety pogłębione prace nad jego księgozbiorem utrudnia brak inwentarza podarowanych dzieł. Książki Mateusza Choryńskiego opatrzone są rękopiśmiennym ekslibrisem, większość z nich

posiada identyczne oprawy, a część także ekslibris klasztoru karmelitów Ko-
stelni Vydří. Brneński biskup M. Choryński był właścicielem ogromnej biblio-
teki (dzieła teologiczne, naukowe, prawnicze, literatura klasyczna), którą sys-
tematycznie uzupełniał; po roku 1782 także książkami z likwidowanej
biblioteki klasztornej. W Archiwum Diecezjalnym diecezji brneńskiej można
znaleźć kilka inwentarzy biblioteki M. F. Choryńskiego, w których odnoto-
wano ok. 700 książek.

Historię biblioteki Kustodii Ziemi Świętej w Jerozolimie na podstawie
znaków własnościowych i notatek występujących na księgach z XV i XVI w.
przedstawił Luca Rivali z Włoskiego Instytutu Studiów Historycznych
w Neapolu w referacie „Pèlerinage des homes, pèrégrinations de livres. La forma-
tion de la bibliothèque de la Custodie de Terre Sainte à Jérusalem” (Piel-
grzymka ludzi, pielgrzymka książek. Utworzenie biblioteki w Kustodii Ziemi
Świętej w Jerozolimie).

W tej sekcji zabrakło referatu Olgi Fejtovej (Archiwum Główne Pragi)
i Jiřego Peřka (Wydział Studiów Humanistycznych Uniwersytetu Karola) do-
tyczącego lektur prawniczych w mieszczańskim środowisku czeskich miast
doby nowożytnej i prawniczych bibliotek fachowych („... a obzvláště jedna
truhla kněh právních». Právníká literatura v měšťanských knihovnách raného
novověku v Czechach” / „... i szczególnie paczkę książek prawniczych”. Lite-
ratura prawnicza w mieszczańskich bibliotekach doby nowożytnej w Cze-
chach) oraz wystąpienia Isabelle de Conihout (Livres et Manuscrits Christie’s
Paris) „La bibliothèque d’un amateur de romans de chevalerie francais
(vers 1570) découverte dans les collections des bibliothèques de Bohême”
(Biblioteka miłośnika powieści z francuską tematyką rycerską (ok. 1570) –
odkrycie w zasobach czeskich bibliotek), które pokrótce przedstawiła mode-
ratorka sekcji.

Każda z sekcji kończyła się ożywioną dyskusją dotyczącą przedstawi-
onych tematów. Organizatorzy zadbali także o atrakcje; zorganizowano wie-
czorny spacer z przewodnikiem po Czeskim Krumlowie, zwiedzanie tamtej-
szej biblioteki zamkowej oraz wycieczkę do Wyższego Brodu – pięknej
biblioteki klasztoru cystersów. Spotkanie zakończyło się w niedzielę,
26 października, wycieczką do Kajova – jednego z najstarszych miejsc piel-
grzymek maryjnych w Czechach i Złotej Korony – jednego z najcenniejszych
kompleksów architektury gotyckiej w Europie Środkowej, gdzie w zabudowa-
niach dawnego klasztoru cystersów mieści się dziś Oddział Zbiorów Historycz-
nych Południowoczeskiej Biblioteki Naukowej w Czeskich Budziejowicach,
tu uczestnicy obejrzeć mogli wybrane dzieła z biblioteki klasztornej.